



Türkçe Öğretmeni Adayları Tarafından Okunan Çocuk Kitapları

Yasemin ASLAN¹

Gaspıralı İsmail Bey dünyasının kapılarını yüzümüze açan değerli Hocam - Prof. Dr. Yavuz Akpınar'ın 70. yaş gününe...

Özet

Çocuk edebiyatının en temel işlevlerinden biri, çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır. Çocuk edebiyatının bu işlevini gerçekleştirmede en önemli görev ise öğretmenlere düşmektedir. Bu noktada öncelikle Türkçe öğretmeni adaylarının, mesleğe başlamadan önce kendi deneyimlerinden yola çıkarak çocuklara yönelik kitaplara ne kadar hâkim olduklarının belirlenmesi gerekli görülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, “Çocuk Edebiyatı” dersini almış Türkçe Öğretmenliği Bölümü 3. sınıf öğretmen adaylarının, öğrenim hayatları boyunca hangi çocuk kitaplarını, hangi dönemlerde ve kimlerin tavsiyesi ile okuduklarını tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanan bir anketle, öğretmen adaylarından o güne kadar okudukları ve çocuklara yönelik yazılan eserlerden on tanesini, öğrenim hayatlarının hangi döneminde ve kimin tavsiyesi ile okuduklarını yazmaları istenmiştir.

Toplam 452 öğretmen adayının katıldığı anketten elde edilen verilerin analizi sonucunda, öğretmen adaylarının okuduklarını belirttikleri kitaplardan hareketle oluşturulan Çocuk Kitapları listesinde 551 kitap bulunmaktadır. En çok okunan kitaplar arasında ilk sırada *Şeker Portakalı* yer alırken, ikinci sırada *Küçük Prens* ve üçüncü sırada *Kaşığı* yer almaktadır. Öğretmen adaylarının en fazla çocuk kitabını üniversite döneminde, en azını ise lise döneminde okudukları belirlenmiştir. Bununla birlikte okudukları çocuk kitaplarını en fazla öğretmenlerinin tavsiyesi ile okuduklarını belirtirken, en az İnternet yoluyla öğrenip okuduklarını belirtmişlerdir.

Anahtar sözcükler: Çocuk edebiyatı, çocuk kitapları, kitap tavsiyesi, okuma alışkanlığı

Children's Books Read by Pre-Service Turkish Language Teachers

Abstract:

One of the most basic functions of children's literature is to provide children with reading love and habits. The most important task in fulfilling this function of children's literature falls on the shoulders of the teachers. At this point it is necessary to first determine the extent to which the pre-service Turkish teachers have mastered the books for children by starting from their own experiences before starting their profession.

The objective of this study is to determine which children's books the 3rd grade pre-service Turkish Language teachers who have taken the course of Children's Literature in the Department of Turkish Language Teaching have read and who encouraged them to read those books during their education life. Pre-services teachers were asked to write ten of the works written for the children that they have read until that day.

As a result of the analysis of the data obtained from the questionnaire which 452 pre-service teachers participated, there are 551 books on the list of Children's Books which are created from the books that the pre-service teachers have read. The most read books among the given ones are *Şeker Portakalı* in the first place, *Küçük Prens* in the second place and *Kaşığı* in the third place. It was determined that most of the pre-service

¹ Yrd. Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü
E-mail: ybakir@pau.edu.tr

teachers read the children's book during their university years and at least during the high school period. However, they stated that they mostly read children's books with their teachers' recommendations and the least they have read through the Internet.

Keywords: Children's literature, children's books, book recommendations, reading habits

Giriş

Çocuk edebiyatı, çocukluk çağında bulunan bireylerin hayal, duygu ve düşüncelerine seslenen sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar. Bu eserlerin tıpkı yetişkinler için hazırlananlar gibi güzel ve etkili olması gerekir (Oğuzkan, 198: 2-3). Dursunoğlu (2007)'na göre çocuk edebiyatı, çocukların dil gelişimine katkıda bulunan, onların edebi ihtiyaçlarını karşılayan, çocuklar için, çocuklara göre yaratılmış edebiyattır.

Çocuk edebiyatının en temel işlevlerinden biri, çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır. Çocuk edebiyatı ürünleri, çocukların nitelikli metinlere yönelmelerini başarabilen ve onlara zamanla okuma kültürü kazandırabilen bir sorumluluk üstlenmelidir (Sever, 2013: 19). Ancak öğretmenlerin, Türkçe öğretiminde daha çok ders kitabı kullandıkları ve ders kitabı dışında çok az materyal kullandıkları bilinmektedir (Özbay, 2003:63). Tembellik neticesinde öğrencilere kitap önermeyen öğretmenlerle beraber gün yüzüne çıkan diğer bir problem de öğretmenlerin çocuklara kitap önerebilecek yeterlilikte olmayışlarıdır. Eğitim fakültelerinin yalnızca Sınıf Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği bölümünde “Çocuk Edebiyatı” dersinin okutulması, bu dersin de iki saatle sınırlı kalması öğretmenlerin belli yeterlilikleri elde etme konusunda sıkıntı yaşamalarına neden olmaktadır (Yılmaz, 2014). Bu bağlamda çocuk edebiyatının işlevini gerçekleştirmede en önemli görevin öğretmenlere düştüğü düşünüldüğünde, öncelikle öğrenim gördükleri öğretmen yetiştirme programlarında aldıkları “Çocuk Edebiyatı” dersinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Cumhuriyet döneminden itibaren Türkçe dersine yönelik hazırlanmış öğretim programları, çocuk edebiyatından yararlanma açısından aşamalı bir gelişim göstermiş (Baş, 2012) olsa da öğretmen yetiştiren kurumlardaki çocuk edebiyatı öğretiminin geçmişi çok daha yenidir. “Çocuk Edebiyatı” dersi, ilk olarak 1998 yılında “Türkiye’deki Eğitim Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması Projesi” kapsamında yapılan yeniliklere bağlı olarak Eğitim Fakültelerinin Türkçe Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği gibi bazı bölümlerinde okutulan dersler arasına dâhil edilmiştir. 1998 yılında yapılan bu düzenlemeden sonra 2006-2007 yıllarında ise programların güncellenmesine yönelik yeni bir çalışma yapılmıştır. Bu güncellemeyle “Çocuk Edebiyatı” derslerinin saatleri ve dönemlere göre dağılımı

değiştirilmiş, Türkçe Eğitimi Bölümü programında önceki programda 3 saat olan ders, bu güncelleme ile 2 saate indirilmiştir (Sever, 2006: 41-43).

Alanyazın incelendiğinde, “Çocuk Edebiyatı” dersini alan Türkçe öğretmeni adaylarının “Çocuk Edebiyatı” dersi ve kavramına ilişkin düşünceleri, görüşleri ve algıları (Çelik, 2011; Yakar, Yılmaz ve Arslan, 2016; Yılmaz, 2016), Türkçe öğretmenleri ve öğretmen adaylarının okumalarında yarar görülen kitapların belirlendiği (Arıcı, 2015) çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bununla birlikte yapılan araştırmalar sonucunda, çocuk edebiyatı eleştirisinin, Türkçe öğretmeni adaylarının çocuk kitaplarını gelişim düzeylerine göre ayrıştırma becerisini olumlu yönde etkilediği (Mert, 2016); Türkçe öğretmeni adaylarının çocuk edebiyatı ürünlerini seçebilme yeterliliklerinin belirlenmesine yönelik yapılan çalışmada nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerini seçebilme konusunda kendini yeterli ve yetersiz gören öğretmen adaylarının hemen hemen eşit sayıda olduğu; kitap seçimi konusunda kendini yeterli gören öğretmen adaylarının ise yeterliklerini, nitelikli çocuk kitaplarının özelliklerine ilişkin bilgileriyle yansıtamadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır (Maltepe, 2009).

Türkçe öğretmeni adaylarının çocuk kitaplarını okuma deneyimleriyle ilgili hakim olmalarını beklemeden önce kendilerinin bu konudaki deneyimlerinin belirlenmesine yönelik sadece Çetinkaya-Edizer ve Çelik (2011) tarafından yapılan ve Türkçe öğretmeni adaylarının çocukluk dönemlerinde okudukları çocuk kitapları hakkındaki düşüncelerinin ele alındığı çalışmaya rastlanılmıştır.

Bu çalışma, “Çocuk Edebiyatı” dersini almış olan Türkçe Eğitimi Bölümü 3. sınıf öğretmen adaylarının üniversitedeki öğrenim hayatları da dâhil edilerek hangi çocuk kitaplarını, hangi dönemlerde (ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite) ve bu kitapları kimlerin tavsiyesi ile okuduklarını tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Yöntem

Betimsel tarama modelinde desenlenen bu araştırma, 2014-2015 eğitim öğretim yılının bahar döneminde gerçekleştirilmiştir. Araştırma örnekleme, benzeşik örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Bu örnekleme yöntemine göre, evrenden araştırmanın problemiyle ilgili olarak benzeşik bir alt grup veya durum seçilir ve çalışma bu örnekleme yürütülür (Büyüköztürk, 2012: 91). Örneklemin evreni tam olarak yansıtabilmesi için Türkiye'nin her coğrafi bölgesinden en az bir üniversiteye ulaşılması hedeflenmiş ve bu doğrultuda bütün bölgelerdeki üniversitelere ulaşılmıştır. Buna göre bu çalışmada, 2012 yılında üniversite öğrenimine başlamış ve üçüncü sınıfta çocuk edebiyatı dersini almış olan, her üniversitede 30

kişi olmak üzere toplam 15 devlet üniversitesinden, 452 Türkçe öğretmeni adayını örneklem olarak belirlenmiştir. Anketin uygulandığı sırada 3. sınıfta olan öğretmen adaylarının üniversiteye girdikleri 2012 yılında Türkçe Öğretmenliği kontenjanının bütün devlet üniversitelerinde 3243 olduğu tespit edilmiştir. “Çocuk Edebiyatı” dersini alan öğretmen adayını evreni göz önünde bulundurulduğunda örneklem için yeterli sayıda katılımcıya ulaşıldığı düşünülmektedir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan anket kullanılmıştır. Türkçe öğretimi ve çocuk edebiyatı alanında çalışan beş uzmanın görüşleri doğrultusunda son hali verilen ankette, öğretmen adaylarından anketi doldurdukları zamana kadar okudukları çocuklara yönelik kitaplardan on tanesini, öğrenim hayatlarının hangi döneminde ve kimin tavsiyesi ile okuduklarını yazmaları istenmiştir. Böylece öğretmen adaylarından çocuk, edebiyat, çocuk edebiyatı, çocuklara yönelik edebiyat ve çocuklara yönelik kitap kavramlarını bilerek okudukları kitapları listelenmesi beklenmiştir.

Anketlerden elde edilen verilerin analizinde, öncelikle öğretmen adaylarının yazdıkları her kitaba bir numara verilerek liste yapılmış ve betimsel istatistik yöntemleri kullanılarak öğretmen adaylarının okudukları kitaplar, okunma sıklıkları, okunma dönemleri ve tavsiye oranları çıkarılmıştır.

Bulgular

Üçüncü sınıfta öğrenim gören ve “Çocuk Edebiyatı” dersini almış olan Türkçe öğretmeni adaylarının, üniversitedeki öğrenim hayatları da dâhil edilerek okudukları çocuk kitaplarına ilişkin elde edilen veriler en çok okunan kitap sırasına göre aşağıdaki Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Türkçe Öğretmen Adayları Tarafından En çok Okunan Kitaplar Listesi

| Sıra | Kitap Adı | Okunma Sayısı | Sıra | Kitap Adı | Okunma Sayısı |
|------|--------------------------|---------------|------|-------------------------------|---------------|
| 1) | Şeker Portakalı | 161 | 51) | Mutlukent'in Yöneticisi | 15 |
| 2) | Küçük Prensi | 136 | 52) | Bir Şeftali Bin Şeftali | 15 |
| 3) | Kaşığı | 114 | 53) | Ezop Masalları | 15 |
| 4) | Seksen Günde Devr-i Alem | 77 | 54) | Kırk Hazine | 14 |
| 5) | Martı | 67 | 55) | Gülen Ada | 14 |
| 6) | Fadiş | 62 | 56) | Kısa Pantolonlular Çetesi | 13 |
| 7) | Robinson Crusoe | 61 | 57) | Robin Hood | 13 |
| 8) | Pinokyo | 59 | 58) | Benjamin Anna'yı Seviyor | 12 |
| 9) | Pollyanna | 57 | 59) | Değirmenden Mektuplar | 12 |
| 10) | Küçük Kara Balık | 51 | 60) | Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler | 12 |
| 11) | Çocuk Kalbi | 50 | 61) | Binbir Gece Masalları | 12 |
| 12) | Oliver Twist | 48 | 62) | Nasrettin Hoca Fıkraları | 11 |
| 13) | Beyaz Diş | 46 | 63) | Dünyanın Merkezine Yolculuk | 10 |
| 14) | Pembe İncili Kaftan | 43 | 64) | La Fontaine Masallar | 10 |

| | | | |
|--------------------------------------|----|----------------------------------|----|
| 15) Heidi | 42 | 65) Mesnevi'den Seçme Hikayeler | 10 |
| 16) Yalnız Efe | 42 | 66) Anneannem Askere Gidiyor | 10 |
| 17) Falaka | 40 | 67) 35 Kilo Tembel Teneke | 10 |
| 18) Alice Harikalar Diyarında | 37 | 68) Dört Kardeşiler | 9 |
| 19) Ferman | 35 | 69) Şermin | 9 |
| 20) Don Kişot | 32 | 70) Üç Minik Serçem | 9 |
| 21) Gülibik | 32 | 71) Ölümsüz Ece | 9 |
| 22) İnci | 31 | 72) Kül Kedisi | 8 |
| 23) Kızım Nerdesin? | 30 | 73) Balım Kız Dalım Oğul | 8 |
| 24) Oğlum Nerdesin? | 30 | 74) Beyaz Zambaklar Ülkesinde | 8 |
| 25) Keloğlan Masalları | 30 | 75) Çalıkuşu | 7 |
| 26) Sol Ayağım | 26 | 76) Suna'nın Serçeleri | 7 |
| 27) Sakat Çocuk | 26 | 77) Ant | 7 |
| 28) Tom Sawyer | 26 | 78) Serçekuş | 7 |
| 29) Mutlu Prens | 25 | 79) Yeşil Kiraz | 7 |
| 30) Uçan Sınıf | 25 | 80) Ömer'in Çocukluğu | 7 |
| 31) Puf, Pufpuf, Cuf, Cufcuf ve Cino | 22 | 81) İki Yıl Okul Tatili | 6 |
| 32) Bir Öykü Yazalım mı | 22 | 82) Başını Vermeyen Şehit | 6 |
| 33) Hav Hav Kardeşliği | 22 | 83) Define Adası | 6 |
| 34) İnsan Ne ile Yaşar | 21 | 84) David Copperfield | 6 |
| 35) Aritmetik İyi Kuşlar Pekiyi | 21 | 85) Siyah Lale | 6 |
| 36) Dede Korkut Hikayeleri | 21 | 86) Bir Genç Kızın Gizli Defteri | 6 |
| 37) Boncuk Adası | 20 | 87) Andersen Masalları | 6 |
| 38) Perili Köşk | 19 | 88) Şahidim Kılıcımdır | 6 |
| 39) Onu Seviyorum | 19 | 89) Vatan Yahut Silistre | 6 |
| 40) Güneşe Tırmanan Çocuk | 19 | 90) Şimdiki Çocuklar Harika | 6 |
| 41) Diyet | 19 | 91) Küçük Kadınlar | 6 |
| 42) Kibritçi Kız | 19 | 92) Pal Sokağı Çocukları | 5 |
| 43) Sefiller | 19 | 93) Notre Dame'ın Kamburu | 5 |
| 44) Beyaz Gemi | 18 | 94) Suç ve Ceza | 5 |
| 45) Vay Vay Samuray! | 17 | 95) Bahar ve Kelebekler | 5 |
| 46) Yer Altında Bir Şehir | 17 | 96) Portakal | 5 |
| 47) Aya Yolculuk/Seyahat | 17 | 97) Monte Kristo Kontu | 5 |
| 48) Forsa | 16 | 98) Gulyabani | 5 |
| 49) Yüksek Ökçeler | 15 | 99) Sıcak Ekmek | 5 |
| 50) Üç Silahşorlar | 15 | 100) Bremen Mızıkacıları | 5 |

Tablo 1 ayrıntılı olarak incelendiğinde, 161 Türkçe öğretmen adayının okuduğunu belirtmesiyle en çok okunan çocuk kitabı olarak *Şeker Portakalı*'ni, 136 öğretmen adayı ile *Küçük Prens* ve ardından 114 öğretmen adayı ile *Kaşığı*'nin takip ettiği görülmektedir. Okunan kitaplar listesinde 5 kişiden daha az kişi tarafından okunan ve Tablo 1'de yer verilemeyen kitaplar arasında ise 400'den fazla kitap bulunmakla birlikte, öğretmen adaylarının okuduklarını belirttikleri kitaplardan hareketle oluşturulan Çocuk Kitapları listesinde toplam 551 kitap bulunmaktadır. Bu kitapların büyük çoğunluğunu yalnızca bir öğretmen adayının okuduğu kitaplar oluşturmaktadır. Oluşan bu listedeki kitapların büyük çoğunluğunu çocuk kitapları oluşturmaktadır. Ancak bu listede aynı zamanda; Cemil Meriç'in *Bu Ülke* adlı eseri, Elif Şafak'ın *Aşk* adlı eseri, Canan Tan'ın *Piraye* ve *Yüreğim Seni Çok Sevdi* adlı eserleri, Halit Ziya'nın *Mai ve Siyah*'ı, Ahmet Mithat Efendi'nin *Dürdane Hanım*'ı, Namık Kemal'in *İntibah* adlı eseri, Yakup Kadri'nin *Nur Baba* adlı eseri, Nazan Bekiroğlu'nun *Lâ* adlı eseri, Hakan Günday'ın *Daha* adlı eseri, Mehmet Rauf'un *Eylül* adlı

eseri, Zülfü Livaneli'nin *Mutluluk ve Serenat* adlı eserleri gibi çocuk kitabı olarak değerlendirilemeyecek kitaplar bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının okuduklarını belirttikleri ve ankete yazdıkları kitap sayılarına ilişkin veriler aşağıdaki Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Türkçe Öğretmen Adayları Tarafından Okunan Çocuk Kitabı Sayısı

| Kitap Sayısı | N | % |
|------------------------|------------|------------|
| Bir kitap yazarlar | 8 | 1,8 |
| İki kitap yazarlar | 10 | 2,2 |
| Üç kitap yazarlar | 25 | 5,5 |
| Dört kitap yazarlar | 32 | 7,1 |
| Beş kitap yazarlar | 37 | 8,2 |
| Altı kitap yazarlar | 40 | 8,8 |
| Yedi kitap yazarlar | 37 | 8,2 |
| Sekiz kitap yazarlar | 36 | 8 |
| Dokuz kitap yazarlar | 29 | 6,4 |
| On kitap yazarlar | 178 | 39,4 |
| On bir kitap yazarlar | 5 | 1,1 |
| On iki kitap yazarlar | 6 | 1,3 |
| On üç kitap yazarlar | 5 | 1,1 |
| On beş kitap yazarlar | 1 | 0,2 |
| On altı kitap yazarlar | 1 | 0,2 |
| Hiç kitap okumayan | 2 | 0,4 |
| Toplam | 452 | 100 |

Tablo 2'ye göre, öğretmen adaylarının doldurması için on kitaplık yer bırakılan ankette, istenildiği üzere on adet kitap yazan 178 (%39,4) öğretmen adayı bulunmaktadır. Ankete tek kitap ismi yazarak katılan 8 (%1,8), iki kitap ismi yazan 10 (%2,2), üç kitap yazan öğretmen adayı sayısının ise 25 (%5,5) olduğu görülmektedir. Ankete katılan öğretmen adaylarından on adet üzerinde kitap adı yazanların da bulunduğu, özellikle bir öğretmen adayının toplam 16 kitap ismi yazdığı dikkat çekmektedir. Bununla birlikte ankete katılan öğretmen adayları arasında "Çocuk Edebiyatı" dersinden sonra da hiç kitap okumadığını belirten iki kişi olduğu görülmektedir. Anketler incelendiğinde, 41 numaralı öğretmen adayının; "İlköğretim ve lise hayatım boyunca hiçbir öğretmen kitap okumamızı tavsiye etmedi. Kitap hakkında bizi yönlendirmedi." biçiminde not yazarak herhangi bir kitap ismi belirtmediği tespit edilmiştir. Aynı şekilde 416 numaralı öğretmen adayının da "Okuduğum kitaplar var fakat hatırlamıyorum. Özellikle ortaokuldakileri hatırlamıyorum." notunu yazdığı ve herhangi bir kitap ismi yazmadığı belirlenmiştir. Bu tabloda yazılan kitaplar, nicelik olarak değerlendirilmiş, bu kitapların çocuk kitabı olma nitelikleri göz önünde bulundurulmamıştır.

Öğretmen adaylarının ankete yazdıkları çocuk kitaplarını hangi dönemlerde okuduklarına ilişkin elde edilen veriler aşağıdaki Tablo 3'te sunulmuştur:

Tablo 3. Türkçe Öğretmen Adaylarının Çocuk Kitaplarını Okudukları Dönemler

| Dönem | N | % |
|-------------------|-------------|------------|
| İlkokul | 461 | 13,75 |
| Ortaokul | 1008 | 30,06 |
| Lise | 328 | 9,78 |
| Üniversite | 1413 | 42,14 |
| Dönem Belirtmeyen | 143 | 4,27 |
| Toplam | 3353 | 100 |

Tablo 3 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının okuduklarını belirttikleri çocuk kitaplarından 1413'ünü (%42,14) oldukça yüksek bir oranla üniversite döneminde okudukları görülmektedir. En az kitabın lise döneminde (N=328; %9,78) okunurken 143 kitap (%4,27) için ise hangi dönemde okunduğuna dair herhangi bir bilginin verilmediği görülmektedir.

Türkçe öğretmen adaylarının okuduklarını belirttikleri çocuk kitaplarını kimin tavsiyesiyle okuduklarına ilişkin elde edilen veriler Tablo 4'te sunulmuştur:

Tablo 4. Türkçe Öğretmen Adaylarına Okudukları Çocuk Kitaplarını Tavsiye Edenler

| Tavsiye Eden | N | % | |
|---------------|--|------------|------|
| Aile-Akraba | 166 | 4,9 | |
| Öğretmen | İlkokul | 181 | 5,4 |
| | Ortaokul | 426 | 12,7 |
| | Lise | 103 | 3,1 |
| | Üniversite | 1094 | 32,6 |
| | Toplam | 1804 | 53,8 |
| Diğer | Kendisi | 288 | 8,6 |
| | Arkadaş | 176 | 5,2 |
| | Kütüphane | 70 | 2,1 |
| | İnternet | 8 | 0,2 |
| | Komşu, sevgili, hemşire, yazar, kitapçı gazete, dergi | 16 | 0,5 |
| Toplam | 558 | 16,6 | |
| Yok | 827 | 24,6 | |
| Toplam | 3353 | 100 | |

Anketler incelendiğinde, öğretmen adaylarının kitap adını yazdıkları oranda kendisine tavsiye verenler konusunda bilgi vermedikleri belirlenmiştir. Bazı adaylar tavsiye kısmını boş bırakırken bazıları ise çizgi çekmekle yetinmiştir. Tavsiye kısmını boş bırakan, çizgi çeken ve ankete özellikle “*Tavsiye üzerine okumadım. (392 numaralı öğretmen adayı)*” yazan bütün adaylar “tavsiye eden yok” başlığı altında değerlendirilmiştir. Bazı adaylar tavsiye veren

kısmına annem, babam yazdığı gibi teyzem, amcam, kuzenim ve ailem gibi bilgiler vermiştir ve bu bilgiler ise değerlendirme kısmında “aile-akraba” grubunda değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmelere göre oluşturulan Tablo 4’e göre, Türkçe öğretmen adaylarının okudukları çocuk kitaplarının; 166’sı (%4,9) aile-akraba, 1804’ü (%53,8) öğretmen, 558’i (%16,6) diğer (kendisi, arkadaş, kütüphane, kitabın yazarı vb.) ve 827’si (%24,6) herhangi bir tavsiye olmadan okunduğu belirlenmiştir. Araştırmanın amacına yönelik olarak çocuk kitaplarıyla ilgili öğretmen tavsiyeleri incelendiğinde, en çok tavsiyenin üniversite (N=1094; %32,6), en az tavsiyenin (N=103; %3,1) ise lise öğretmenleri tarafından verildiği görülmektedir. Öğretmen adayları, çoğunlukla kendilerine tavsiye veren öğretmenlerin branşlarına dair bilgi vermeyi tercih etmedikleri için öğretmen tavsiyeleri, branşlara göre ayrılmamıştır.

Sonuç ve Tartışma

“Çocuk Edebiyatı” dersini alan Türkçe öğretmeni adaylarıyla yapılan bu araştırmada, öğretmen adaylarının çocuklara yönelik eserler ve çocuk edebiyatı kavramları ile ilgili bilgilerini, eser listesi oluşturmada kullanamadıklarını göstermiştir. Öğretmen adayları tarafından en çok okunan çocuk kitapları sırasıyla *Şeker Portakalı*, *Küçük Prens* ve *Kaşığı* yer alırken, toplamda 551 farklı kitap isminin yazıldığı oldukça geniş bir çocuk kitabı listesi ortaya çıkmıştır. Bütün okullarda aynı öğretim programının uygulanmasına karşın okunan kitapların birbirinden çok farklı olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında yazılan kitapların içerikleri göz önünde bulundurulmasa bile, üniversite eğitimi aşamasına gelinceye kadar okunan çocuk kitapları arasında bir örüntünün olmadığı sonucu çıkarılabilir.

Araştırmanın dikkat çeken sonuçlarından biri, üçünü sınıfta öğrenim gören ve “Çocuk Edebiyatı” dersini almış olan Türkçe öğretmen adaylarının, çocuklar için yazılmayan, çocuk kitabı olarak nitelenemeyecek olan *Nur Baba*, *Suyu Arayan Adam*, *Eylül* gibi eserleri, çocuk kitabı olarak yazmış olmalarıdır. Bu durum öğretmen adaylarının çocuklara yönelik eserleri belirlemede zorluk yaşadıklarını göstermektedir. Maltepe (2009) tarafından Türkçe öğretmeni adaylarının çocuk edebiyatı ürünlerini seçebilme yeterliliklerinin belirlenmesine yönelik yapılan çalışmada da benzer bir sonuca ulaşılarak, kitap seçimi konusunda kendini yeterli gören öğretmen adaylarının yeterliliklerini, nitelikli çocuk kitaplarının özelliklerine ilişkin bilgilerine yansıtamadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu durum, ileride Türkçe öğretmeni olarak çalışacak öğretmen adaylarının yaşadıkları bu zorluk nedeniyle öğrencilerini doğru yönlendirmede sorun yaşayacaklarını göstermektedir.

Yazılan kitapların çocuk kitabı olup olmadığı gözetilmeksizin Türkçe Öğretmenliği üçüncü sınıfı bitirmek üzere olan öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun beşten fazla kitap ismi

yazabildiği, hatta istenilen sayıdan fazla yazarların olduğu görülmektedir. Ancak üniversite eğitimi dâhil hiç çocuk kitabı okumadığını belirten öğretmen adaylarının da olması dikkate değer başka bir sonuçtur.

Türkçe öğretimi, yalnızca ders kitaplarıyla başarılı bir biçimde gerçekleştirilemez. Öğrencilerin çocuk edebiyatı ürünleriyle erken karşılaşması, dillerini daha iyi konuşmalarına ve yazmalarına katkı sağlar (Sever, 2013). Türkçe öğretmeni adaylarının okudukları çocuk kitaplarını öğrenim hayatlarının hangi döneminde okuduklarına ilişkin bulgular değerlendirildiğinde, “Çocuk Edebiyatı” dersini alan adayların, bu dersin içeriği gereği çocuk kitapları okumaları, öğrenim hayatları boyunca en çok üniversitede çocuklara yönelik kitap okuduklarını göstermektedir. Türkçe öğretmeni adaylarının üniversite döneminde okudukları kitap sayısının diğer dönemlere göre fazla olması, adayların yakın dönemi daha kolay hatırlamaları ile ilgili olabilir. Ancak bu durum hatırlamayla ilgili olduğu kadar üniversite öğrenimi boyunca aldıkları derslerin içeriği gereği okudukları kitapların da çocuk kitapları listesine yazıldıkları düşünüldüğünde, öğretmen adaylarının çocukluk ve ilk gençlik çağlarında yaşlarına uygun eserlerle karşılaşmadıklarını da göstermektedir. Kitap okuma alışkanlığının oluşması ve öğretmen adaylarının çocuklara yönelik edebiyatla tanışması için oldukça geç bir dönem olan üniversite döneminde, pek çok çocuk kitabını ilk kez okuyan, çocuk kitaplarıyla ilgili herhangi bir hazır bulunuşluğu bulunmayan öğretmen adaylarının haftada iki saat teorik dersle bu dersin bütün kazanımlarını gerçekleştirmeleri mümkün görünmemektedir.

Dönelere göre okunma sayıları dikkate alındığında ortaokul döneminde okuma oranının diğer dönemlere göre fazla olması ise bu dönemde aldıkları Türkçe dersinin ve öğretmenlerinin etkisi olarak görülebilir. Bununla birlikte anketlerden birine yazılan “Ortaokul yıllarında Muzaffer İzgü ve Gülden Dayıoğlu'nun birçok kitabını okumuştum. Ancak şu an adlarını hatırlamıyorum (369 numaralı öğretmen adayı)” şeklindeki nottan, aslında öğretmen adaylarının ortaokul dönemlerinde daha fazla kitap okudukları ancak hatırlayamadıkları için yazamadıkları düşünülebilir. Öğretmen adaylarının ilkökul döneminde okudukları çocuk kitapları incelendiğinde ise sayının oldukça düşük olduğu ve okuma yazmanın öğrenildiği bu dönemde öğrencilerin kitap okumaya daha çok yönlendirilmeleri gerektiği ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin yönlendirilmeye ihtiyaç duydukları ilkökul döneminde de Sınıf Öğretmenlerinin sorumluluğu oldukça yüksektir. Ancak yapılan çalışmalar, Sınıf Öğretmenlerinin çocuk edebiyatı uygulamalarına ilişkin idealde olması gerekenleri bildikleri halde yeni yazar ve eserleri takip etmedikleri, uygulamada çocuğa

yönelik farklı eserlere yer vermediklerini göstermektedir (Büyükkavas-Kuran ve Ersözülü, 2009). Bu durum da “Çocuk Edebiyatı” dersinin sadece Türkçe Eğitimi Bölümünde değil aynı zamanda Sınıf öğretmenlerinin eğitiminde de oldukça önemli olduğunu göstermektedir.

Türkçe öğretmeni adaylarının okudukları çocuk kitaplarını kimlerin tavsiyesiyle okudukları incelendiğinde, oldukça yüksek bir oranla öğretmenlerin tavsiyesi ile okudukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç öğretmenlerin, öğrencilerinin donanımlı ve okuma alışkanlığı kazanarak yetiştirilmesinde ne kadar önemli olduğunu bir kere daha ortaya koymaktadır. Öğretmen tavsiyelerinin büyük çoğunluğunun üniversite döneminde olması, bu tavsiyelerin “Çocuk Edebiyatı” dersi kapsamında öğretmen adaylarına verilen zorunlu okuma listelerinden kaynaklanabilir. Ancak bu durum kişilerin okuma serüvenlerinde en etkili kişilerin öğretmenler olduğu sonucu değiştirmemekle birlikte aynı zamanda üniversitelerdeki “Çocuk Edebiyatı” derslerinin önemini arttırmaktadır.

Her ne kadar üzerinden zaman geçtikçe okunan kitapların tavsiyelerinin kimler tarafından verildiğinin unutulma oranı artsa da öğretmen adaylarının ilkokulda öğretmen tavsiyesini belirtme oranının ortaokula göre daha az olması dikkate değer başka bir sonuçtur. Oysa okuma yazmanın öğrenildiği bu dönemde öğrencilerin kendilerine yönelik kitapları okumaya daha çok yönlendirilmesi gerekmektedir.

Çocukları okuma eylemiyle tanıştıran genellikle öğretmenler olsa da en az onlar kadar kitaplarla tanışmalarına öncülük edenler anne-babalarlardır. Çocuklar, ailede okuyan ve kitaplara ilgi duymalarını sağlayan anne-babalar oldukça okuma alışkanlığı kazanma konusunda daha olumlu bir bakış açısına sahip olacaklardır. Çocuk, okuma alışkanlığını küçük yaşta kazanmazsa, sonradan bu alışkanlığı kazanması daha güç olmaktadır (Şahin, Çelik ve Çelik, 2012). Ancak bu araştırmada görülüyor ki öğretmen adaylarının okudukları çocuk kitaplarında ailelerinin tavsiye oranı oldukça düşüktür. Bu sonuçlar aynı zamanda çocuk kitabı okuma oranının Türkçe öğretmeni adayları arasında üniversite döneminde arttığını göstermektedir. Bu durum üniversite eğitimine kadar çocuk kitapları okuma oranının oldukça düşük olduğunu göstermektedir. “Çocuk Edebiyatı” dersini alan öğretmen adayları dersle birlikte okuma oranlarını artırırken dersi almayan öğretmen adaylarının çocuk kitaplarıyla karşılaşma oranlarının düşük olarak seyrettiği söylenebilir. “Çocuk Edebiyatı” dersi aldığı halde, çocuk kitabı olmayan eserleri, okuduğu çocuk kitapları listesinde yazan öğretmen adayları göz önünde bulundurularak bu dersi almayan kişilerin çocuk kitabı seçmede yetersiz kalacakları söylenebilir.

Öneriler

Çocuk edebiyatı metinlerinin, bireylerin Türkçe öğrenmelerine, dil becerileri ile okuduklarını anlama ve anlatma becerilerinin gelişmesine katkı sağladığı düşünüldüğünde, öncelikle öğretmen adaylarının bu konuda daha donanımlı yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla özellikle “Çocuk Edebiyatı” dersi kapsamında, çocuk kitaplarını içeren kitaplıklar oluşturulabilir, öğretmen adaylarının birbirlerinden kitap alışverişi yapmaları teşvik edilebilir, dersin dışında ayrıca okuma saatleri düzenlenerek çocuk kitaplarını tanıma ve okuma oranları artırılabilir, böylece çocuk kitaplarıyla ilgili farkındalık yaratılarak daha bilinçli öğretmenler yetiştirilebilir. Ayrıca öğretmen adaylarının çocuk kitaplarıyla ilgili yanlış bilgilerinin kaynağı araştırılarak, sorunun kaynağından çözülmesi sağlanabilir. “Çocuk Edebiyatı” dersleri kapsamında okuma listeleri hazırlanabilir. “Çocuk Edebiyatı” dersi kapsamında nitelikli çocuk kitabı seçimi üzerinde daha fazla durularak, çocuk kitabı seçiminde öğretmen adaylarının yeterlilikleri artırılabilir.

Tavsiye oranları, öğretmenlerin ailelere de ulaşmaları gerektiğini ortaya çıkarmaktadır, öğretmen adayları ailelere ulaşmaları konusunda teşvik edilmelidir. Öğretmen adayları, programlarında bulunan “Topluma Hizmet Uygulamaları” “Okul Deneyimi” ve “Öğretmenlik Uygulaması” gibi dersler kapsamında, ilkokul ve ortaokullarda okuyan çocuklar ve aileler için okuma projeleri yapmaya teşvik edilebilir.

Kaynakça

- Arıcı, A. F. (2015). Türkçe öğretmenleri / öğretmen adayları ne okumalı?-bir “okuma listesi” önerisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 30 (3) , 1-15.
- Baş, B. (2012). *Türkçe Öğretimi Açısından Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Kriter Yayınları.
- Büyükkavas-Kuran, Ş., & Ersözlü, Z. N. (2009). Sınıf öğretmenlerinin çocuk edebiyatına ilişkin görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. 6(1), 1-17.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak-Kılıç, E. vd. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çelik, G. (2011). *Türkçe Öğretmeni Adaylarının Çocuk Edebiyatı Kavramına İlişkin Görüşleri*. Gazi Üniversitesi I. Uluslararası Türkçe Eğitimi Sempozyumu, 15-16 Aralık 2011, Ankara.
- Çetinkaya Edizer Z., & Çelik G. (2011, Ekim). *Türkçe Öğretmen Adaylarının Çocukluk Dönemlerinde Okudukları Kitaplar Hakkındaki Düşünceleri*. 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, Ankara, Türkiye, 817-825.

- Dursunoğlu, H. (2007). *Çocuk Edebiyatı*, (Edit: Ömer Yılar, Lokman Turan) Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Maltepe, S. (2009). Türkçe öğretmeni adaylarının çocuk edebiyatı ürünlerini seçebilme yeterlilikleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 12 (21), 398-412.
- Mert, E. L. (2016). Çocuk edebiyatı eleştirisinin türkçe öğretmen adaylarının çocuk kitaplarını gelişim düzeylerine göre ayrıştırma becerisine etkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1252-1274.
- Oğuzkan, A. F. (2000). *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Özbay, M. (2003). Türkçe öğretiminde hedef-araç ilişkisinin ders kitabı örneğinde değerlendirilmesi. *TÜBAR*,13.
- Sever, S. (2006, Ekim). *Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır?* Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, Ankara, Türkiye.
- Sever, S. (2013). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Tudem Yayınları.
- Şahin, E. Y., Çelik, G., & Çelik, B. (2012). Anne-Babaların Çocuk Edebiyatı Kavramına İlişkin Görüşleri (Çanakkale Örneği). *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, 10 (12), 109-125.
- Şimşek, T. (2012). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Alemdar, Y., & Aytaş, G., (2005). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yılmaz, O. (2014). 100 temel eser listesi ve bu listenin etkileri. *Türk Dili Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı*, 725-735.
- Yılmaz, O. (2016). Türkçe öğretmeni adaylarının çocuk edebiyatı dersine ilişkin düşünceleri üzerine olgubilimsel bir araştırma. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*; 31, 33-59.

Extended Abstract

Children's literature involves all written and oral works which addresses children's imagination, emotions and thoughts. One of the most basic functions of children's literature is to provide children with reading habits and make them love reading. The works of children literature should have a responsibility to guide children for reading qualitative texts and to gain them a reading culture.

This study is aimed to determine which works of children literature did the pre-service Turkish Language Education teachers, who has attended the "Children's Literature" course and know what the children literature is, read including their college life.

The instrument was implemented to third grade pre-service teachers attended "Children's Literature" course in spring semester of 2015 academic year in 15 state universities. With 30

pre-service Turkish Language teachers in each university, a total of 452 pre-service teachers answered the survey. The pre-services teachers are the third-grade Turkish Language education, pre-service teachers who have started their college education in 2012. Homogeneous sampling was used to determine the participants. In order to represent the universe, at least one university was aimed to be reached in each region in Turkey.

There are 551 books in the Child Books list which was formed according to pre-service teachers' statements. Among these books, while there are some which are for kids, there are some others which cannot be referred as a child book such as *Eylül*, *Bu Ülke* and *Nur Baba*.

There are two pre-services teacher who indicated that they had not read any books. The number of pre-services teachers who stated one book's title is 8, while who stated two books' title is 10. There are 25 pre-services teachers who wrote down three books and there are 32 pre-services teachers who wrote down four books. In the survey, ten spaces were left for the pre-services teachers to write down the book that they had read, and there are 178 pre-services teachers who fulfilled the all spaces. The ratio of the students is 39%.

Pre-services teachers 1804 times stated that they had read the books with the references of their teachers. 1094 of these references were in the college period, and these books might be the required books which pre-services teachers have to read for "Children's Literature" course. 103 of the references were made in high school times, 426 of them were made in secondary school times and 181 of them were made in primary school times. These data show that teachers are the most effective persons for the reading habits of individuals. With a ratio of 54%, teacher reference signifies the teacher as the only person who guides the child to read.

Şeker Portakalı is the most read book with the reading number of 161. It is followed by *Küçük Prens* (136) and *Kaşığı* (114). As the college years are close to current times, it is acceptable that the reading ratio is higher than in the other periods. Moreover, this might be because of that pre-services teachers did not encounter suitable works in their childhood and early adulthood. The ratio of the most read book *Şeker Portakalı* is %35. *Küçük Prens* holds the second place with the ratio of %30. The third one is %25 as the fourth one is %15. Although the reading program is the same in all schools the books read are varying from school to school.

There are 178 pre-services teachers who wrote down 10 books in the survey. This number is the 39% of the sampling it is considerable that pre-service teachers could do such a thing with

a ratio of 39% regardless of their books' being child books or not. In this study, the number of the book read is considered however whether the book is a child book or not is ignored. Books' qualities are the matter of any future studies. Pre-services teachers who attended "Children's Literature" indicated some works as child books which cannot be referred as children literature.

College years are too late for the students to encounter children literature and to have a reading habit. It is impossible for the students, who read many of the child books first time in their life and have no any readiness for the children literature, to gain the learning outcomes of a theoretical course in two hours in a week.

Students should be guided to read books more in primary school years when they learn how to read and write. In this period students need some guidance. Therefore, classroom teachers have significant responsibility. In this case, apart from Turkish Language Education Department, "Children's Literature" courses are important for all fields.

Regardless of whether they are children's books or not, it is seen that most of the pre-services teachers who are about to finish the third year of Turkish Language Teaching are able to write more than five books and even more than the desired number of writers.

However, it is another remarkable fact that there are also pre-services teachers who indicate that they have never read a book of children, in their education life also including their college life. Pre-services teachers stated that they mostly read children's books during college period. When the numbers of reading according to the periods are taken into account, (except college period) the rate of reading in middle school is higher than the other periods (primary school, high school) and this can be seen as the effect of the Turkish Language lessons and the teachers they have taken during this period.

Within the scope of "Children's Literature" course, libraries containing children's books can be created, pre-services teachers can encourage book exchanges among each other, reading and writing rates can be increased by arranging reading hours besides the courses.

Thus, awareness of children's books can be created and more conscious teachers can be trained. In addition, pre-services teachers may be able to solve the problem by investigating the source of the false information about the children's books.